

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**De praedicatione divini verbi - Cod. Ettenheim-Münster
453**

[S.l.], 1581-1584

[urn:nbn:de:bsz:31-138248](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-138248)

E. M.

4530

~~Nr. 76 33~~

EM. 453

Vabest
Herb

sed totam ecc^{am} vocant totam congregat^{em} Delin^{it} quae est in aliquo loco & h^{ab}
 aduq^{ue} n^{on} tota quoad singulos sed tota quoad aliquot q^{ue} singulis generib^{us} Vn^{de} tota
 ecc^a de q^ua comen^t car^{is} fact^{is} cum pl^{ur} et recte (act^{us} in r. r. q. 174 a. ~ Vn^{de}
 dem^{on}strat eo loco & licet et p^{re}cept^{um} ee monialib^{us} p^{re}dicare sua p^{re}sent^{ia} de
 v. g. Abbasia et p^{re}dicare licet p^{re}dicare suis monialib^{us} eoz^{um} ad p^{re}sent^{ia} ad obser^u
 uantia^m regular^{is} & simili modo q^{uo}d p^{re}cept^{um} Abbasia licet cuius dia. moniali
 Notandum est personis supra enu^{me}rat^{is} diuersimode licere p^{re}dicare. Nam Epis licet
 p^{re}dicare n^{on} solum in sua sed et in aliena diocesi nisi prohibeant^{ur} a diocesan^o
 loci ut h^{ab} cap^{itulum} in nouo d. 21. Parrochi^{us} v^o non licet aliq^{ui} qua^m in sua parrochia
 p^{re}dicare nisi de licentia vel Ep^{iscop}ali vel parrochi^{us} seu Vn^{de} Ep^{iscop} ad p^{re}dicand^{um} in
 alia diocesi satis est si ab Ep^{iscop}o non g^{er}at^{ur} Parrochi^{us} n^{on} v^{er}o sed nec^{esse} est
 ut petat et obtineat ab alio p^{re}ter Ep^{iscop}o licentia^m Regularib^{us} regul^{is} v^{er}o n^{on} v^{er}o
 defentib^{us} in monasterio suo^{rum} ordⁱⁿ licet p^{re}dicare si est de^{us} suo^{rum} ordⁱⁿ
 de licentia suo^{rum} superior^{um} accepta in personat^{is} benedictione ip^{si}us Ep^{iscop}i ad quam q^{ui} pro
 hac benedictione obtinenda accedunt debent se offerre approbatione suo^{rum} superior^{um} d^e
 v^{er}o n^{on} v^{er}o ut apparet h^{ab} et t^{ri}o. cap^{itulum} s. de refo. c. 2. Ad p^{re}dicand^{um}
 v^o aliq^{ui} eccl^{es}ie nec^{esse} est iⁿ regularib^{us} licentia Ep^{iscop}i p^{re}ter licentia^m suo^{rum} superior^{um}
 Regularib^{us} v^o non v^{er}o n^{on} v^{er}o regul^{is}. De gentes p^{re}ter claustra, monasteria et
 secularis sacerdotas, noⁿ curati, noⁿ v^{er}o v^{er}o ab illo Ep^{iscop}o admittere ad concionand^{um} ve
 tute cuiuslib^{et} aut p^{re}uilegij et Apl^{ic}o nisi ip^{si} Ep^{iscop}o noti sint et v^{er}o ac morib^{us}
 doctrin^{is} p^{ro}uati, quousq^{ue} supra et de p^{re}uilegijs ab Apl^{ic}o sede approbato
 Ep^{iscop}o Apl^{ic}o sedem consulet^{ur}, et p^{re}sent^{ia} h^{ab} in eodem t^{ri}o loco supra ut. Pari
 modo nec^{esse} admittere v^{er}o q^{ui} p^{re}ter claustra, monasteria et
 Notandum q^{uo}d ex doctrina Apl^{ic}o ad Rom^{am} is nullus p^{re}dicare debet nisi missus
 Tribus modis pot^{est} aliquis mitti ad p^{re}dicand^{um} p^{ro}de vice hoc ip^{so} q^{uo}d assu
 mit ad aliquam p^{ro}curat^{ur} habentem q^uam cura, dat ad alia quacumq^{ue} cura
 amari simplician^{is} et sunt Parrochi^{us} quomodo p^{re}dicare possunt Ep^{iscop}i v^{er}
 et v^{er}o v^{er}o. p^{ro}mitti mitti ad p^{re}dicand^{um} h^{ab} p^{re}uilegijs commisso^{rum} seu p^{ro}
 uilegio superior^{um} quod aliq^{ui} conced^{it} personis particularib^{us} aliq^{ui} v^{er}o conced^{it}
 alium t^{ri}o ordⁱⁿ q^{uo}d modis mittendi est v^{er}o q^{uo}d t^{ri}o et v^{er}o n^{on} v^{er}o n^{on} v^{er}o
 q^{uo}d quis mittit ab ip^{so} Deo ad p^{re}dicand^{um} quomodo antequam missi fuerunt p^{ro}uilegij
 q^{uo}d mittit a Deo d. J. h^{ab} Joa. p. c. Eodem modo fuit mittus san^{ct}us
 Equit^{us} Abbas ad p^{re}dicand^{um} et testat^{ur} Greg^{orius} in dial^{og}o sic de missus s. Vn^{de}
 sent^{ent}ia^m p^{ro}curat^{ur} sed me^{nt} p^{re}dicat^{ur} ut leg^{is} in eius v^{er}o. Im^{mo} aut^{em} h^{ab} v^{er}o n^{on} v^{er}o
 facile solent arrogare sibi hoc ut missi sint a Deo ad p^{re}dicand^{um} Deo est duob^{us}
 p^{ro}cipue debemus nos cognoscere v^{er}o aliq^{ui} sit missus a Deo. P^{ro}uilegij
 lib^{er}itate Nam si quis est t^{ri}o p^{ro}bitat^{is} ut ad hoc n^{on} v^{er}o a Deo amittat^{ur} noⁿ deb^{et}
 remitte^{re} suis superiorib^{us} et p^{ro}bitat^{is} ee Vn^{de} vel debet, quantum mittit^{ur} a Deo
 p^{ro}bitat^{is} quare licentia superior^{um} vel a suis p^{ro}bitat^{is} requisit^{is}, deb^{et} p^{ro}bitat^{is}
 illis et submittere. v^{er}o possunt cognoscere si sua missio^{rum} diuina p^{ro}bitat^{is}
 miraculis. Quom^o Moises missus ad Populum Israelit^{um} liberandum & banit
 miraculis se missus a Deo

2 dictum

In p^{ro}fectu p^{re}dicare euang^{elium} tria genera duor^{um} requirunt p^{ro} aliq^{ui} nati^{ua}
 v^{er}o aliq^{ui} labore et arte acquista, q^{uo}d et dona gratuita et diuinitus tradita. Hac aut^{em}
 noⁿ ad sunt v^{er}o nec^{esse} v^{er}o v^{er}o.
 Not^{andum} s^{ed} mⁱⁿime omnium nec^{esse} ee dona natia loquendo de p^{re}dicatore euang^{elium}
 noⁿ de genitili oratore. Q^{uo}d est quia hoc dona magis faciunt vel addeled^{endum}
 audientes vel ad comparand^{um} ip^{si} p^{re}dicat^{ur} gloria inane, v^{er}o de eo possit d^e
 recipit mercedem sua^m finis aut^{em} p^{re}dicat^{ur} euang^{elium} noⁿ est h^{ab} sed
 salute animar^{um}. P^{ro}bit^{is} quia semp^{er} v^{er}o p^{ro}bitat^{is} est p^{ro}bitat^{is} p^{ro}bitat^{is}
 diuino sp^{iritu} et donis gratuito quantum nullis vel exiguis donis natib^{us} con
 uertisse ad Deu^m h^{ab} infinitos. Vn^{de} p^{re}dicat^{ur} et cumulatissimos natib^{us} donec
 q^{uo}d gratia^m carent, n^{on} v^{er}o v^{er}o aliquam comensare. Vn^{de} collegio rem^{er} v^{er}o

notatu dignam in qua multi decipiuntur, nempe praecipuum fundum et quoniam munus
praedicandi non consistit in natali sed in gratuito dono, nempe in (Ite zelo
humilitate re. Nalia v. dona ee quasi optica acacia aliquantulum epornantia
ipru praedicatoru. hinc praedicatoru abundante natali et laetente gratuito asi
mutare possumus ut qui turpissime mulieri vestita pulcher omni ornamento
Praecipua v. dona nalia qua praedicatoru imace possunt hoc ee nempe
voce clarans et sonora praesertim pedroru ipru expressa ansequente forma
latera tu ad sustinendum laboreu labore praedicatoru tu ad vocem qua hie go
primenda, Judicij maturitas, Ingenij perspicuitas, memoria tenacitas, familiaritas
confirmandi. Solum pro qualitate corp q. hie ut ut sciat fingere mudo vultu
beatu, modo mitem re. Praea multum confert facultas quaedam docendi et
dicendi et sermonis perspicuitas. Quantum spectat ad formam quibus vultus appropia
concionatoru sic valde pulchros ee nec deformes. Quia dona vnde
aquisita notandum est. Requira p. in praedicatoru re. apperentia. Et licet co
ferat saepe oper. ahery re. praecipue in confert appari. hary nempe ex pari
antia circa tractandas animas hominu ut apperimento didicert q. abas motibus
peccatre moueat ad poenitentia, quibus iustas inflammet. ad maiorem p. fidem
quibus aliquis inducat ad amorem dei quibus ad peccatre desistantem
quibus armis ho. facultas instinat ad restitendum tentatio mudo. Porremo in
operatissimus in iis actibus quibus unat ad vitali deo lucrandas. 2. requirit
in praedicatoru sagis. scia praecipue saerare scriis. Quod si in praedicatoru
inter plus fidelis debet ee versatus in iis lectioibus p. et principali in lecti
onibus p. hie libroru map. confert. q. patibz versatissimum ee p. hie. optorem in
lectione moralium diuini Gregorij in lectio re saerdy Patru sup psalmos sup
proverbia super ecclesiasten, sup oas prophetas, sup eplos d. Pauli, sup ep
yelia Multum saepe confert sed no commentarios sup cantica sed hae no est vlt
comulenda. Inter ceteros auctores sup eplos Pauli egregio scribit d. Th.
no ta. q. expositione literali ipsius Apli qudm pro declaratione infimorum saer
pueat, quas hie d. Th. refert et appont. In ois hae scriptura libros contra et
hinc ee legere recentiorum quam antiquos, quia recentiores solent referre oia
qua in antiquis habent et multa oia addere. In eundem forum confert et
legere hos libros. Athabianum ad Parrochos conu. Thid. Landalphu de vita xpi
Institutiones X. panis Bynessij, per multa opta Guilb. Paris. opta est Bonan. re.
Aduertendum ee in lectioe hae libroru praecipue conionare d. clare in hoc idu
care sua operam ut quoties in iis libris inuenit vel aliqua pulchra expositio
scripturae sacra vel aliqua pulchra docta moralia ea adnotet in suo libello
deget p. oia loca ut quoties aliqua concionem parat inde possit oia facile
accipere. Debet aut concionare habere duos libellos locor communium Alkard
deget p. ma. ordine alphabetico ubi habeat annotata no. vixtura, ratioe
officioru re. singula in diuersis cathis cathis Alkard libellus debet. ee p. sacra ser
qui pot ee ordinatus iuxta libroru vixtura. q. quoties inuenit apud aliquem auctore
pulchra aliquam expositione ad illius scriptura notet in suo libello in eo loco ad quem
pertinet illa ser. 3. plerunq. confert aliqua saltem medio cris cognitio praecip
ue rethorica praecipue v. illor quae pertinent ad inuentionem, dispositionem,
elocutione memoriam et pronuntiationem. Nec no cognitio praecipue p. hie
ad eordum narratio nem, et epilogum. Nam praecipue confirmationis et
confutationis no ita frequentes sunt in usu. 4. valde utile est quip
tudo sermonis in illo modo in quo quis concionat praecipue v. ut vti possit
verbis significantibus q. quae in se ipse hnt pondus quoddam. In sum ab
et nomina praedicatoru laudabilior est epuperantia orae quam peruia verboru
sed caucanda est ois species affectationis et praesertim a frequenti orae numerosa
Ideo multu ee confert imitatio alicuius excellentis praedicatoru. Sed quia multi
du alios supra suos vices imitari conant, perdunt ee. v. v. mag. saltem Ideo
ad imitandum nisi eu quem sine multa violentia pot imitari et qui est tibi facilius
sibi imitandum nisi eu quem sine multa violentia pot imitari et qui est tibi facilius

o ut nono aliquem imitari incipiat ubi ille no ut adeo notus na si imitari incipiat in
 locis ubi ille est adeo notus cum no possit imitari, statim fessse imitari, incidit ab oibz
 postremo cauet ne imitari in istis in quibus concionatur peccat. 6° appedit nomie
 concionatur frequenter se repere intra parietes pinnatol vrad aliqua per conca a
 qua pemit dirigi in illis in quibus orat & in hac exercitatione multu prodest
 sententia variat vias ac diuersos modos predicandi ut quous modu iudicio suo &
 dteris a quo dirigit sibi inueniatur acomodatiorem, an regnat. 7° ars musica no
 nihil est confert predicatvri ad vocis mutationem vt suat vocem inflectere, prout
 fert res illa qua tractat, Nam modo vrendu e voca grami modo leui modo adf
 arpea modo leui, Ad idem reducit et gestus corporis ut gestus concordet
 verbis qua tractant et voci. 8° et vlt^o solent nomencl ornamenta ofere
 conuicatori et conioni scia humana et profana. i. scia no sacre vt
 cognitio multarv historiarv cognitio pua speculatiue a civilium et canonicarv legu
 poetarv demig. His in concionibus parca vtemu est. Cognitiore aut fabularv
 pure nihil conferre predicatvri nec citaz consulerem, vt poetarv fabularv pro conase
 recencare precipite ne fabulas istas acomodaret ad myrt^a fpi, Aplog et ad
 alia myrtaria fidei, tunc ne profanos poetas cum coiter fuerint male vira vi
 deantur facere prophetas, tunc ne alius^a myrt^a nra religionis vilia faciant dno
 aib fabulas acomodantur & licet aliquibz ex antiquis aliq^a tale quid fecerint hoc
 in et valde ray fuit et factu est imitio nascentis ecc^a quando no erat cupia
 tam multarv rez sacrarv vt modo est. et deo mihi vt nullo modo imitandv
 Notandum vlt^o voca dona gratia sen spirituala haec ee pcpue conuicatori
 ner^a, qua sunt et multo vtiliora euangelio predicatvri ad fouendv fidei p^o
 pot^o debet in predicatore ee magna et iugis caritas dei et prop^o, qua quanto
 erit in aliquo maior tanto faciet illu aptior em ad predicandv, nam magna caritas
 de generat in animis predicatvri magnum zelus diuini honoris & cultus quare
 ex chro excitat desiderio vt totus mundus seruiat deo vt nullus deo offndat
 per deo qua pro^o in hanc rem. Hic zelus diuini honoris facile pot^o huius inducere
 ad desiderandv malum qd omnibus qui deo offndunt et assumenda de eis vndit
 famy, vnde necesse est vt accedat amor prop^o qui affectu quoda paterno et pio
 querat no p^o uire hoes pro peccatis sed pot^o a peccatis abdicere et deo reconciliare
 2° loco requirit in conuicatori frequens tractatio cum deo p^o orocem, medita
 honem, et alia pia exercitia. Huc 2° in et effectus quidam prioris talenti &
 simul est effectus, qua vt auiculus no pot^o abstinere ab amiti consuetud^e, sic
 h^o qui vere diligit deum vt deest no pot^o se continere quin frequenter cu deo
 tractet. Quoru frequens tractas cum deo magis incendit et inflammat cum
 ipso deo et sic est causa amoris nec^o tat aut huius tractationis cum deo in
 predicatore ex eo desumit, quod scia illa qua p^o p^o possunt inuare aias ex
 deo p^o utinam quam aliunde defendenda est et predicatvri in predicando est quidam
 legatus dei ad hoc. Ois aut legatus de omnibus que ad legatione sua p^o t^o
 particulariter instat debet ab eo a quo mittit^o legatus. Adde quod experientia
 compertu est mentem predicatvri in oroc frequenter illustrari no modo ad
 intelligendas scrip^o sed et ad inueniendv remedia peccatorv & vias quibus possi
 vnt vti. Ipo Lazarari. 3° requirit in predicatore profundissima humilitas
 cordis qua est nec^a sine vbre sine male quis predicet, si n^o est bonus predi
 catvri et facit magnos fructus, vel predicat cum magno applausu necessa
 rissima est illi humilitas ad euitandv inane gloria. Si aut male predicet, sine
 applausu, sine fastu, no est illi minus nec^a humilitas ad fugandv morose tristi
 tiam, punlanimitate, &c. Supbia aut fastantia et inanis gloria predicatvri capi
 ssime causa est vt nullus sequat^o fructus in glo^o sine qua sic deus p^o mittit
 ad humiliationem predicatvri supbi sine qua deo predicatvri supbi est insidat
 illius de quo dicit ap^o fastus huius sicut et sonans vel gymbatu timent
 4° requirit in predicatore modestia quadam et compositio optior atq^o interior in
 omnibus suis actionibus vt non facile procurrat in iram, indignatione, contume
 lias, risus, socor, Rastannas, turplogia, severitates &c. vt sit modestus in vltu

et vestim post^o ut in vinct ut nemine offendet. Debet in p^{ri}mo facere postea dicere
 ut de xpo exemplari omnium predicatorum docet lucas est. 1° quia capiti facere et docere
 2° ut predicator sit lucerna ardens. Deinde lucens y verba doctrina vnde de Jo:
 Evangelista. Perique v^o ad vitanda omnia p^{ri}mo offensionem hanc servanda sunt.
 3° ut non versetur frequenter in frequentia hominum et in locis publicis nec sedes
 inuicem familiaritates sic. n. quantumcumq^{ue} carissimum difficile poterit evadere
 quin aliquem scandalizet si hoc noⁿ fugiat. 2° debet quantum fieri pot^{est} evitare
 bia cantoria y conuicia et purum hominum quia difficile est, in conuicio noⁿ aliq^{ui}
 offendere. 3° vitet quantum fieri pot^{est} noⁿ solum familiaritatem sed et simplicia colo
 quia feminare tam quia conuersatio feminare conuee non bene det tam quia fami
 nary conuersatio vere solet animum tinnillare. postremo quia famine solent ee
 valde verbasae et ita morantur illum a suis studijs. 4° necessarium est
 conuicatori ut secularium offeram det macerationi carnis iuxta illud Ap^{osto}li
 1^a cor. 9. cap. 5. Et hoc quia conuee conuicatorum ut possint h^{ab}ere
 sufficientes ad predicandum tunc ipsi p^{ro} se, tum amicor^{um} inopportunitate solent indul
 gere abundantius corpori. Sed necesse est qd^{am} altera parte frenare carnem.
 5° quia officium predicantis ex sua natura est delectabile praesertim quando quis
 noⁿ pessime illud exerceat noⁿ aut delectatio inuit magis ad peccanda recalcitratione
 carnis contra spm^u v^{er}o necesse est ex alt^{er}a parte corpus frenare. 3° quia necesse
 est predicatorem in se apparere ea quae p^{ro}lo solent. 6° illa ipsa quae plerq^{ue}
 h^{ab}ere facere solent industria artis rethorice mouendo in sua conuicio mouendo do
 cendo et delectando, solent ee aliq^{ui} q^{ui} illa praediti noⁿ sunt diuinitus accedere.
 et vocat^{ur} gra^{ti}a gratis data, quam Ap^{osto}lus p^{ro} cor. 12. vocat^{ur} gra^{ti}a sermonis de gra
 d. Th. in ca. 2. q. 174. & si h^{ab}ere habeat hanc gra^{ti}am ad tradendum de rebus diuina
 nis et moralib^{us}, vocat^{ur} sermo scia^{ri} si aut ad tradendum de rebus diuina et fides
 mysterijs vocat^{ur} sermo sapient^{is} ut p^{ro} p^{re}esse docet Ap^{osto}lus vbi supra. Hinc nemo
 desperare debet in off^{icio} predicandi ex ignorantia sermonis, quia si sit talis quales
 ee debet et qualem nos descripsimus hoc in eo cuplet^{ur} p^{ro}te hanc gra^{ti}am sp^{irit}us

Caput 2. de materia & forma predicationis & modi predicandi

Primum dictum
 Ma^{xi}ma predicationis est verbum Dei. Collig^{it}ur ex infinitis scripturis qd^{am} quibus aliquatenus con
 uerbo. 1^a est 2^a ad thim. 4. Predica verbum de. ad Rom. 10. fides ex auditu
 auditus p^{ro} verbum Dei. Act. 4. de Ap^{osto}lo loquens cum fidei verbum Dei. Act. 6. p^{ro}
 est certum, nos relinquere verbum Dei. Hinc off^{icio} p^{ro}dic^{is} in ser^uo vocari solet
 Nota p^{ro} verbum Dei hoc loco vocari ipsa sacra ser^uo tam ut qua^m non est. propterea p^{ro}
 tuta sacra script. est dictata a sp^{irit}u. Om^{nia} scriptura diuinitus. ut ait Ap^{osto}lus ad thim.
 v^{er}o in symbolo de Deo locutus p^{ro} prophetas. Sed Ap^{osto}lus ad Heb. 1° Multifariam v^{er}o
 Praecipua aut^{em} voc^{atur} verbum Dei sigⁿificat ser^uo noni rest. quatenus locutus est nobis
 in filio peculiarissime v^{er}o verbum Dei est ipsum euang^{elium}. Ipsi veri Dei ore prodit
 Hinc ma^{xi}ma predicationis est tota sacra ser^uo. Quare sufficit via quae in predicando
 assumi possunt, in ser^uo continent^{ur}. Prob^{atur} quia tria praecipue assumi possunt in p^{ro}dic
 tione. 1° aliquid mysterij fidei ad docendum videt^{ur}. 2° pot^{est} assumi aliquid virtutis
 et peccati ad arguendum et increpandum. 3° pot^{est} sumi aliqua virtus ad exhortandum
 ad illa et ad inuicendum ut in illa nos ex exhortant. Sed h^{ab}ere tria q^{ui} sufficit
 praestari in scriptura et nobis ea impeditari oportere docet Ap^{osto}lus 2^a ad thim.
 4. 7. Om^{nia} scriptura utilis ad docendum & ad increpandum, ecce p^{ro} ad
 inuicendum in iusticia, ecce 3°. Simil^{iter} idem Ap^{osto}lus, predica verbum ecce p^{ro} Argue
 inuicem, ecce 2° obserua exhortans, ecce 3°.
 Nota 3° licet principalit^{er} ma^{xi}ma predicationis sit sacra ser^uo et in ea consumari debeat maior
 pars predicationis intelligendo h^{ab}ere de ser^uo in se tu de eius expositione qua h^{ab}et apud sanctos
 in

in pot aliquo addi et interponi ex mundana sapi^a go phia & historijs et dictis gentilijs ut
in canone relatu d. 77. Hoc in intelligendū est cum duplici limitatione, altera est
ut non nisi pauca accipiantur ex mundana scia. Vn Greg⁹ ut de in can. an cum multi
d. 67 reprehendit quendam ep^m qd in suis concionibus predicabat sensu grammaticis quo
loco glossa ait hanc p^odic^oem huius epⁱ talis fuisse quod in consuetudine referebat
fabulos gentilijs et postea eam moralizabat. Altera limitatio est ut nō assumat aliquo
ex humanis scientijs rang^o ad amplectendam auctoritate sacra sc^o sed ad ostendendam genti
lib^o vel malis. Ipsiū hoc ip^m quod scriptura docet esse in consuetudine lumini
nati ut perung^o fuerit et gestibus agniti

Notandū 3° qd d. Th. in r. 2° q. 168 ar. 2. et q. d. Amb^o relato qd facta sit non
licere in predicatione euāgelica et xpiana interponere aliquo locosum et ridiculu
et si fiat ad recreandos aīos iam defectus. Probant hoc ip^m qd post^o ip^m dicit
nō qui in p^oceptis Reformationis ait quando auditores sunt delatigati a p^odicatore
narrare aliquo. Jocosū autem ridiculuū ut est relictū nisi gravitat materia hoc p^o
bibeat, sed p^odicatio dicitur vari^o qd se est res gravis q^o in illa nō licet ponere
rūs et res iocosas. Non ausius q^o eximare hoc ē peccatū mortale cum neq^o d. Th. hoc
dicit, nec ē. q^o gravissimis venialib^o, prorsus si ex bono zelo et valde p^ocehor
fiat. Probabile t^o est nunq^o carere aliqua levi culpa.

dictum

forma predicationis seu eius solemnitas in i^o s conditionibus ponit est 1^a est ut se
conio seu sermo publicus et non solum de libro sed et de factis. De iure publicus
sermo est quando fit in loco publico ut in ecc^o in foro, in platea. Publicus a factis
est qn nō ponit impedimentū pro quo impediunt quāvis possint quāvis volūt aut
te. 2^a est ut nō claudunt^o fores ecc^o. 3^a est ut sit sermo genera
lis 4° pertinet ad oēs hōes omnis status et conditionis. Per quā dicitur sermo qui
haberi solent ad moniales et religiose ad capitulum. Sicut sermo nec qui haberi solent
ad scolares et laicos sine habeant^o ab ip^so laico sine a clericis. Nō vocant^o proprie
predicationes quia nec sunt publicae nec gnales, imo si essent publicae non essent p^o
dicationes quia t^o est essent generales. 5^a est ut p^odicatio dicitur
deat habeat locum ab alijs doctrinā et eminentiorē, prorsus nō cathedram
v^o callationes quo solent fieri inter religiose et et inter laicos q^o dicitur ubi q^o suo
quāq^o loco dignū dicit de rebus spiritualib^o nō sunt p^odicatio. 6^a quod inveniunt
aut illius b. v. virginis, vel sp. s. dicitur in p^odicatio vel post eodē
salvationem Angelicam vel hymnū. sp. s. In p^odicatio p^odicatio solent frequentē
dici hōmō de passione vel de cruce. Si quis diceret solum orōem dominicā quāvis
hoc per se malū non sit, sed p^oberet suspitionē heresie p^oferre quod heresica oēs
alios oēs ab ecc^o factos aspiciunt & orōem dominicā a xp^o factatā solum dicit
7° et ult^o requirit ut in p^odicatio p^oferat^o p^ont thesauri de quo est agēdū
vel pars euāgelij qd est replicandū ubi vitanda est quorundam concionatorū affecta
tio qui p^ont hōmō euāgelij memoriter recitant. Notandū hoc loci p^odicatio p^oferat^o
nunt esse locum ecc^o ay. 8° dignitate Re^o q^o factat^o ut concione tractat. n. verbum dei
9° in ecc^o de^o 1° et imitatioem xpⁱ. Qui qui in templo dicit ut ipse nec testat^o
10° id est lucā 19. 1° quia ecc^o est locus sanctus et consecratus deo q^o quam sancti
tatem deus quod amodo obligat se ip^s locū ad iudicandū nos in 20. & sicut in templo
particulari quod amodo adiuat. Orantes sic et in p^odicatio ne deus particulariter
iurat tam oēs qui audiunt quā ip^s concionante. Per hoc t^o non tollit quā aliquando
p^odicatio possit fieri in plateis prorsus quādo est tanta multitudo audientū ut non po
ssit capi in ecc^o vel quando in plateis inveniunt aliqua multitudo hominū otiosorū et
vacantū hūis vel alijs rebus par. xp^o dignis tunc n. optm est ut accedat co
cionare et eos occupet digno verbo. Quāntum ad tempus loca infra annū
nō solent p^odicari nisi diebus festis et dominicis & hoc t^o ne hōis factat^o
verbum dei quod quodā audiendo. Tūc ne hōis impediunt a suis negotijs quibus vacant
alijs diebus. In quadragesima p^odicari solent fere ubiq^o vel saltem his vel for in
hōmō quod p^odicatio ex eo fit ut cum hō in paschate debeat confiteri et
communicari p^o totam quadragesimā vacet plus solent verbis spiritualib^o ut ap^otiona
onatorū inveniunt et ad acquirendū dolorem de suis peccatis et ad maiorem deuotionē

argua sanctissimum sacrum Eucharistia et ad executionem omnium virtutum.

Tertium dictum

Modi predicandi diversi a diversis assignantur et ab alijs plures et ab alijs pauciores. Mibi v^o illi v^one pauciores potiores ad quos omnes alij reduci possunt. 1° modus est incipiendo ab initio Evangelij vel Epistolae currentis vel utriusque et paulatim discurrendo per totam usque ad finem aliquid annotando vel in singulis verbis vel saltem in singulis clausulis. Qui modus per dicandi fuit v^ontatissimus apud Petrum ut patet ex omnibus sermonibus. Hic modus licet facilis sit predicatori quia nemo velle scit totum Evangelium et singula discurrenda aliquid est in periculosum quasi concionatori propterea quod facile solet evenire ut quodammodo memoria totum Evangelium. Et hoc est parum utilis quia auditibus quia nihil memoria audire solet. 2° modus est et predicando super totum Evangelium vel Epistolam vel utrumque reducere ipsi Evangelium in aliqua peculiaris capite qua ordinarie non solet et plura duobus vel tribus et progrediendo per ordinem duobus capitum sive pariter vel per ordinem Evangelij. Et hic modus praedicandi est multo facilior concionatori et multo securior propterea quod cum ordinem procedat et rem universam colligat in paucis punctis non facile patietur oblivione praeteritum si quibusdam illa de quibus advenit est. Intra se ordinem v. gr. in Evangelio de dimittite opusculone et Lazaro medico potest via reducere ad tria capita. s. v. de utriusque compassione. In hac vita 2° de utriusque progressum in alia nam Epulo dicitur desiderabat guttam aquae quam non poterat habere. Et Lazarus requiescit in sinu Abrahae re. Ita Evangelium dominicae septuagesime sic potest partire in tria membra. 1° de vocatione Patris fam. operarij ad vineam. 2° de diversa exercitatione operarij. 3° de aequali remuneratione re. 3° modus predicandi est non progredi per totum Evangelium neque per totam Epistolam sed decipere solus una clausulam. 1° una sententia Evangelij vel Epistolae vel cuiuscunque alterius loci sacrae scripturae et in illa sententia notare duo vel tria puncta ad quae reducantur omnia alia quae dicenda sunt v. gr. predicanti de hoc thomate Dilige Dominum Deum tuum omnia quae habentur tibi ad haec cap. 1° de gratioso actu religionis quod est in hoc verbo Dilige 2° est gloriosum et sanctum. Benedictum obm religionis quod est Deus et 3° non quomodo cumque sed Deus tuus 3° modus diligendi est hoc videtur re. Ita si quis concionante de illo versiculo psalmi Dixit Dominus Dominus meus et de a deo patris meus hic notantur tria puncta. 1° de locutio quod nominat in illo verbo Dixit Dominus 2° dignitas Christi cui Deus loquitur. Est n. Dominus deus creaturae scilicet rationalis 3° glorificatio ipsius Christi qua illi tradit a Patre sede a dextera patris. 4° modus predicandi est in omni predicatione faciendo tria quae docet Apollus loco citato 1° circa summi propositum. Thema docendo de aliquo mysterio fidei et in ista enim de operibus peccatis et ad illa exortando. 2° arguendo de peccatis et ab illis deterrendo. 3° invitans et ultionis modus est per distinctionem seu enumerationem pro plurimum re. 1° per enumerationem plurimum significatorum quae habent aliqua sententia scripturae vel apud sanctos Patres v. gr. predicantibus simile est regnum coelorum id est regnum potest illud regnum coelorum in sacra scriptura multa significare. Align n. significat vitam ecclesiam militantem. Align solus iustus qui omnia in ecclesia militans. Align ecclesia amicitiam habens. Align ipsa gratia spiritus sancti per enumerationem plurimum nominum eiusdem rei. ut predicantibus de spiritu sancto assumat plurimum spiritus pluribus nominibus vocati in sacra scriptura. 2° per enumerationem plurimum causarum eiusdem rei ut tractatur de illo thomate remittunt filii peccata tua. potest assumere plures causas quae concurrunt ad remissionem peccatorum namque ipsam gratiam Dei peccati remittentis. Deinde multos artus ex parte hominis actus fidei spei et charitatis actus poenitentiae largitionem elemosinarum et tandem ipsam divinam liberalitatem et misericordiam et communiter et sacramentum poenitentiae. 3° per enumerationem multorum effectuum alicuius virtutis ut de charitate de dicit Apollus charitas patient est et cetera vel est per enumerationem multorum effectuum naturam alicuius rei ut predicatur de illo thomate nos edificat terra re. enumerat effectus salis quod est conditio terram omnium ciborum et conservat a putrefactione. 4° per enumerandum effectum quod sanat et vulnera re. 5° per enumerationem plurimum remedium pro aliqua virtute

virtute assequenda vel peccato evitanda ut v. g. pro obtinendo dono castitatis hoc
sunt optime remedia p̄ assidua lectio sacra scriptura ut testat̄ Hier̄. Anna scrip-
tura lectioem & carnis stimulum vincat 2° oratio frequens nā est donum dei
ut inquit sapiens hinc orat̄ propheta Quidam creca in me Deus. 3° mortificatio
carnis. 4° obedientia quia ut egregie docet Bern. sapientissime permittit Deus ut
cuius animus renuit obedire superiori ipsi propria caro non obediat 5° per con-
morationem plurimum graduum eiusdem virtutis ut predicaturus de illo thame-
te sit oportet nos implere omnem iustitiam triplex est gradus iustitia p̄
subdere se suo maiori & subdere se aequali & subdere se inferiori
Ultimo per enumerationem plurimum conditionum requisitarum ad aliquam virtutem
ut predicaturus de illo themate Petite et accipietis. enumeret̄ nos nec^o cond-
m oratione 1^a est ut oratio sit fidelis id est cum fima fiducia 2^a ut sit de re
honestā aut 3^a est de indifferenti faciat cum indifferentia cuius resignatione in
manu Dei 4^a ut sit frequens et devota 5^a ut fiat frequenter 6^a et vlt^a ut
sit generosa. Pot. fieri et predicatio per enumerationem aliarum multarum re-
quiriturum p̄ conditionum aliquot. Summe de quibus dicendum sit undecumq. de
vlt^a possim subsequi predicacionem suam. 1° p̄cipue modis unari pot. ad dilatanda
vlt^a p̄vnta et ad firmendam integram concionem. Primum modus
dilatandi est desumptus ab auctoritate ex potissimum sacra scriptura quod si
hoc habere non pot. adferat auctoritatem alicuius sancti celeberrimi ut August.
Ber. Greg. etc. Ita ut in singulis p̄vntis habeamus singulas auctoritates vel scrip-
turae (quas facile erit invenire in concordantijs biblicis vel in indice minimo qui edat̄
simul inveniuntur ipsi biblicis minoribus) vel Patrum quos invenimus frequentissime in
libris p̄vntis. Iud si quis habeat aliquos sanctos patres quos in indice. 2° mo-
dus est p̄ inducere rationem alicuius probabilis rationis, qua ostendat rationabilitas
illius p̄vntis de quo pot. tractari. qua rationabilitas pot. desumi ex locis dider-
tioribus et p̄vntioribus. 3^a via qua et est unus ex locis ubi offerat de
finitio illius rei quam in illo p̄vnto tractamus. 4^a via ut offerat aliqua p̄-
vnta. hoc qua facile accomodari possit p̄vnto de quo tractat. 5^a ut offerant
aliqua similia. nā et qua p̄vnta p̄vnti vel ex libris nārum vel de p̄vntis, aut
animalibus vel p̄vntibus. Inveniuntur p̄vnti de similibus quibus qua possunt con-
ferre ad hanc rem. 6^a via ut offerant aliqua ex exemplis. In multis sunt
exempla. Et pot. possunt tunc in hystoria p̄vntis. tunc in hystoria ex ecclesi-
asticis et sacris tunc ex aliquibus libris de. 7^a via. Ac de exemplis gentium
nō est incommodum. Valens. Max. De exemplis. Apoc. Inveniuntur p̄vnti
Anthonij tabellii et alius Marci Mauri. Ad dem multa confort leguntur p̄vnti
ex libello d. Affar. de viris illust. p̄vnti. x. exempla max. aduertendū est
ut predicacionem per enumerationem illarum qua dicta sunt in s^o modo p̄vnti
vltima via est per talem illam p̄vntem et officiorum. Xpiana vita de qua
tractatur in illo p̄vnto. qua debet hanc conivnta aliquam brevem exhortationem ad
eandem virtutem. qua exhortat tunc est efficacior cum fiet p̄ recapitula-
tionem omnium antecedentium. Ad eandem viam pertinet vituperatio illius viti
quod opponit illi virtuti de qua tractat. aut si tractat de ipso vicio. eiusdem
vituperatio. Ad hanc vituperationem addenda est dehortatio ab illo vicio. qua et
facienda est per recapitulationem. Maxime faciet ad exhortationem ad virtute
et offerre aliquid de p̄vntis illius qua tunc habent in hac vita tunc in futura
esperant. Simile in dehortatione a vicio sepe confert dicere de p̄vntis peccatorum
qua in hac vita evenire solent.
Notandum qd predicacione nō de faciendā p̄ modū p̄vntis cuiusda narrationis
sed distinguendam ēe multis variatibus ut modo p̄ modū narrationis modo p̄
modū adnationis modo p̄ modū acclamationis. Ita p̄ modū interrogationis p̄
modū deprecationis p̄ modū adnationis p̄ modū. Ironia. p̄ modū exortationis
per modum iuronis et per alios similes modos quos prudentia et spiritus dicitat.

Caput tertium
De peccatis frequentioribus predicatorum et auditorum, nec non
quomodo audiendum sit verbum Dei.

Primum dictum

Quia predicatorum peccata haec sunt. Cuius in summa n. predicatoris peccata, enumerat
Cicero frequentiora. Primum est predicare sine auctoritate ac divina licentia, sive
potestate sua delegata. Colligit hoc peccatum ex verbis Apostoli ad Romanos 10. Quomodo predi-
cabunt nisi mittantur. Hoc peccatum Cicerus ibidem putat esse mortale et colligit ex capto
Excommunicamus de hereticis quia vero ubi sub poena poenitentiae peccatum ne quis
assumat sibi munus predicandi sine auctoritate superioris. Ex qua poena Cicerus ibi
colligit hoc peccatum esse mortale. Secundum peccatum est quando quis predicat apostatam
in peccato mortali cognito nisi prius de illo peccato confiteatur vel saltem ceterat. Hoc
peccatum Cicerus 2^a g. 107 et in 3. p. g. 84 a. & Naazar. in summa cap. 15
n. 141 putant esse peccatum mortale. Tunc quia magnum iniuriam facit. Tercium
dicendum quod est sanctissimum. Unde et reprehendit ab ipso. Sed ut frequentius
sine hoc in scripturis ac praecipue in psalms. Tunc quia in predicatione si quis
ex se atq. ex iure divino saltem ex hoc hominem et vni ecc. est conueniens
cum ordine diaconatus in predicare est quod amodo ad hunc diaconi exercere aut
ordinis archi in peccato mortali peccatum mortale est. Et audiendum quod dico sunt
predicatorum doctores requiri ut predicare sit in peccato mortali cognito quod in
colligo non solum si habeat conscientiam peccati mortalis sed et si tenet habere consci-
entiam quantum non habeat nempe quando ex ignorantia crassa vel supina non co-
gnoscit se esse in peccato mortali. Notandum vel est vni vni scandalosus vni si
ignorantia probabili vel non vni adeo crassa, nascitur se esse in tali peccato non
peccatum mortali predicando. Mihi in hac re longe probabilior est opinio illa qua tenet
Cicerus in summa verbo predicatorum peccata ubi putat predicare in peccato mort.
non esse mortale per nisi in duobus casibus. Primum, tamen casus est quando
aliquis sic impudenter predicat ac si declamaret. Et quando est in peccato mortali
notorio, vel scandalosus vitae et nihilominus predicaret. Postteriore quando
contemptum munus predicationis predicaret quod in peccato mortali. Extra haec
casus putat non esse contra veniale. Quia predicare non est ad hunc vltim
ordinem licet. n. sic a non facile solent concedi munus predicandi nisi presbyteris
vel saltem diaconis in certis est diacono ex officio non competere predicare
quia quantum esset ad hunc ordinem ad hunc non sap. esse peccatum mort. Quia satis proba-
bilis est illorum opinio qui tenent non peccatum mortali quantum ex parte ad hunc
cuiuscunque ordinem in peccato mort. sed solum quando in mortali ex parte ad hunc
ordinem quo conficit vel ministrat sacramenta. Vni ut illi volunt cantare eum
vel epistolam in missa in peccato mort. non est peccatum mort. quod multo minus predicare
in peccato mort. Tertium peccatum est predicare mendaciam hoc Cicerus dicit esse
peccatum mort. gravissimum quia talis predicator quantum in se est auarum veram
auctoritatem ecc. et Christi fidem. & hoc sine mandatum dicitur con. doctrinae fidei
suae con. doctr. mor. sive circa gesta sanctorum sive circa miracula sive circa prophete-
tias sive circa quamcumque aliam rem pertinentem ad doctrinam, institutionem, persuasio-
nem auditorum. In vno tantum casu hoc posse esse veniale. Cuius ibidem quod
predicare in predicatione immiscere aliqua impertinentia et circa illa pertinencia
mentis idem est de eo iudicium qui falsas reliquias predicaret. Hoc peccatum est
predicare inutilia et vana ut questiones speculativas leges civiles, poetas tam
vulgares quam Latinos, gesta Romanorum et aliorum gentium atq. yb similia. —
Quaeritur autem hoc sit peccatum mortale. Cuius ibi supra dicit si predicare ad hunc
tenet in yb excedat esse peccatum gravissimum non specificat tamen esse mortale peccatum
Ac certe si predicator toto vel magis parte predicationis in yb infundat ea saltem
moralizando valde periculum est de peccato mortali non in ad hunc audere
asserere esse mortale nisi hoc frequentius fieret tunc non esset multo periculosius
biur

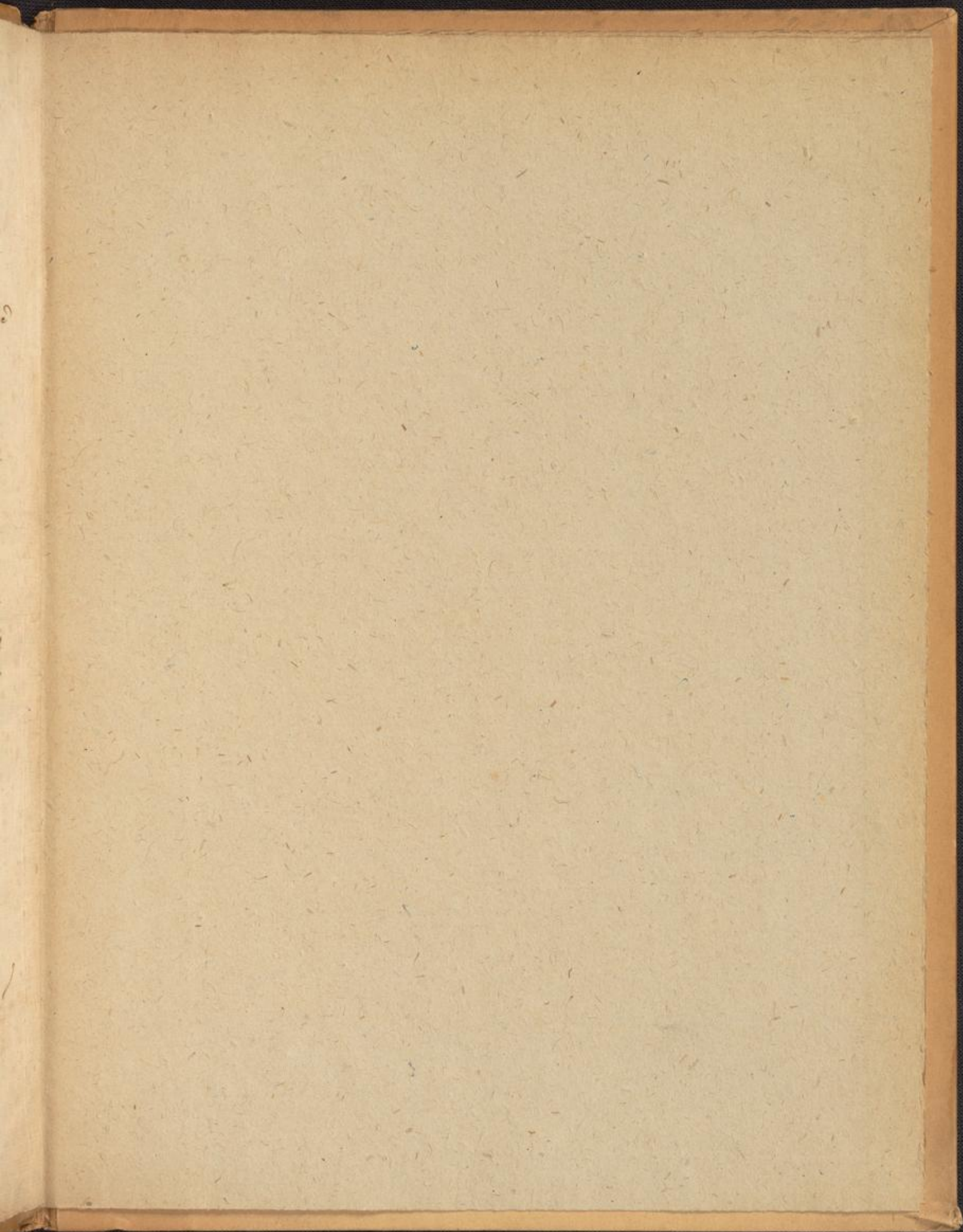
quibus negotijs postponat auditio nem verbi Dei. 2um peccatum est vice quidem ad concio-
nem, sed non ex vanitate sed audeat, sicut ob curiositate ut noverit defectus predi-
catoris sine ob aliud, perirem finem ut spectet mulierculas &c. sive ad irridendum
predicatore. 3um peccatum est non attendere concionem in hiis aut quod parit est
voluntarie distrahi praesertim quando concionatur reprehendit aliquos vitia a quibus
vult abstinere se emendare. Item quando predicatur hortatur ad aliquid bonum quod
non vult facere. Ad idem peccatum spectant confabulationes nimis &c. facta dum
concio habet quibus non solum sibi ipsi obest sed est et alijs impedimento ne
audiant. Quartum et ultimum est negligere seu contumaciter contemnere, aut et
non dare operam ut aliquid fructuosum ex concione referat. Iui in ista interest
concioni ut nihil propter inde reperire saltem perdidit tempus in quo ca-
set culpa.

Tertiam dictum

Modus audiendi concionem, non modo sine culpa sed et cum profectu spirituali. Ille e-
que ponit in tribus partibus. In 1° ponuntur ea quae debent praecedere antequam
accedat ad concionem in 2° ea quae debent esse cum audit concio in 3° ea quae
facienda sunt post concionem. Antequam ad concionem accedat confertur praeparatio
sive alicuius oratio spirituali nempe oratio aut meditationi confitenti et sumptis
sanctissimum sacramentum. Eucha quae in hoc post huiusmodi sive praeparatio ad con-
cionem accedit habet eorum patulum et aperte ad recipiendum verba concionatoris
tangit quaedam stillicidia dicitur a gratia in facillime succumbit dum verbo et
prostat in via spirituali accessum concionem dicitur in se ipso operare fa-
nem ac situm dicitur verbi et tangit famelicus accedens faceret et inibi
audire verbo Dei, dicitur in se procurare peccatum suae salutis spiritum
sui et magis dicitur corrigendi se de aliquo particulari peccato ut de
fatu vel comparandi aliqua particulari virtute. Ex quo videtur sequi de
deum audiendi aliquid a concionatore, quo vel inflammat ad illum vir-
tutem vel et audiendi aliquid quo deterrere ab illo vitio vel in eo corrigendo
inest. **Ita** 2um cum homo audit concionem debet 1° adesse cum magna re-
verentia non solum inferiori recognoscendo se praesente esse verba Dei et
recognoscendo in predicatore locutorem deum sed et cum magna reverentia
et timore. 1. cum debita corporis compositione cum demissione oculorum ad nihil
aspiciendo praeterquam ad concionatorem; moderata et stando vel sedendo
debet et audire concionem devote et cum quadam pia attentione. No-
n^o ita debemus attendere verbum Dei sicut attendimus comedij et fa-
bulis 3° attente ut non voluntarie distrabamur non obloquamur. Ita collo-
quamur non garrulamur. 4° ut ea quae dicitur accipiamus ut
ea quae dicitur nobis in particulari praesertim si pertinet ad nos et ad
sua nec tangit dicitur a praedicatoris ad tangit dicitur nobis in particulari
at ipso Deo. 5° ut aliquid ex ipsa concione in pio et fructuose notem
quod magis est nobis nec in ut non intersimus concioni tangit iudices
sed tangit similes discipuli parati discere. **Item** ad 3^{am} partem audi-
tam concio de 1° debet unusquisque apud se et coram Deo ruminare illa
praesertim 2° ea quae audire sibi habet nec 3° in suo libello quem
unusquisque. **Item** haec debent ad notanda esse quae pertinent ad suam
salutem notare ex concione aliquid quod sibi necesse est cognoscit
3° si per occasionem occurrerit debet alijs reperere audita in concione, hoc
enim non solum confert ipsi reperenti sed est prodest alijs. Postremo
debet saltem aliqua brevis orationula commendare se Deo atque petere
ab ipso vitia adimplendi ea quae in concione proposita sunt post quaerere cum
1° poterit occasionem adimplendi ea &c.

*finis. Inus Deo semper virginitas Desparat
Amen*

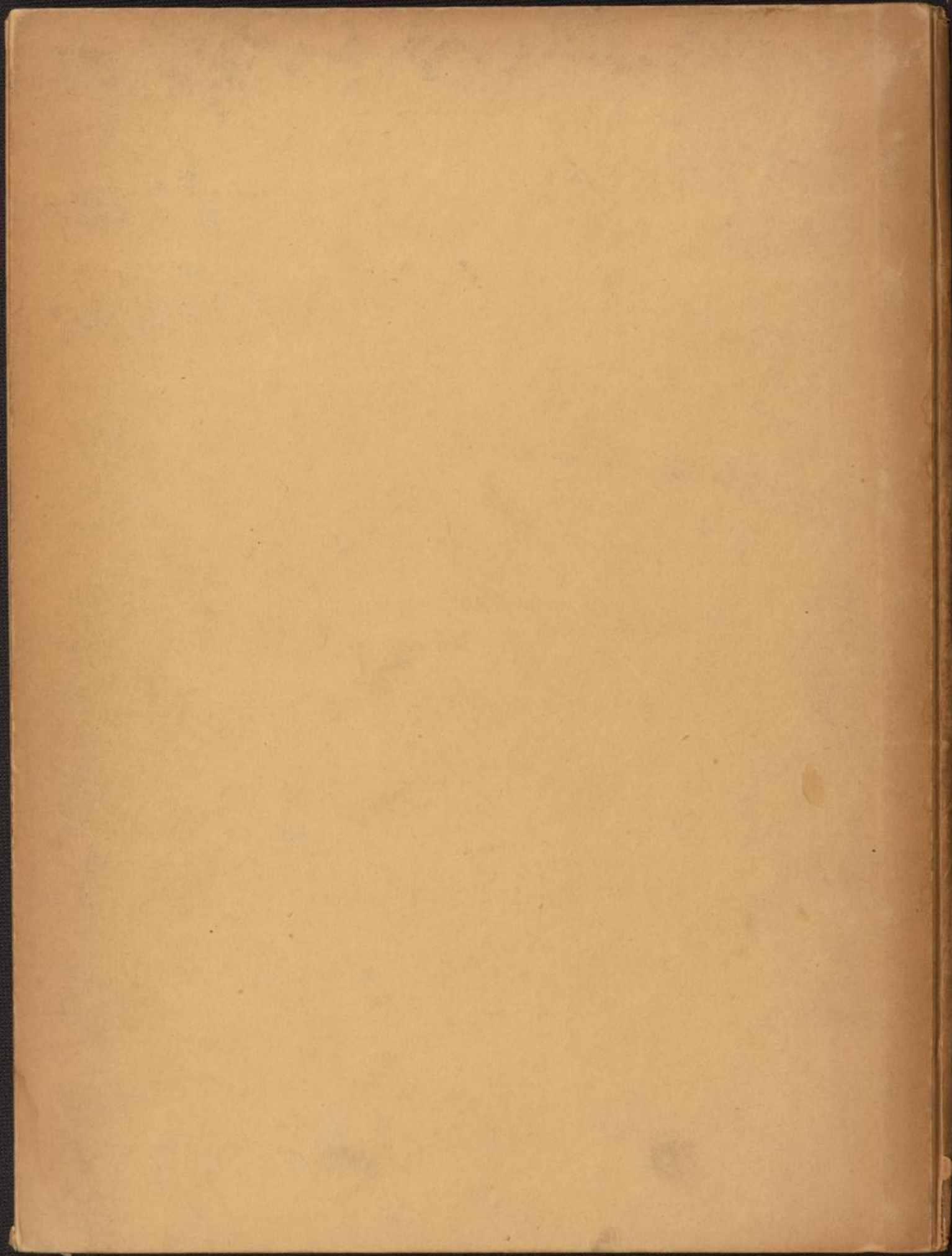

D

1153

6 Bl. 28721cm

D

1153

6 Bl. 28

